

Az antik görög líra visszhangja Theophylaktos Simokatés történeti művében

Egy közelmúltban megjelent cikkemben azt vizsgáltam meg, hogy Kallimachos egy aforizmája (μηδὲν ἄγνωστον ἔχοιμι καλόν) miként visszhangzik Theophylaktos Simokatés irodalmi hagyatékának két darabjában, a „Quaestiones physicae”-ben és a „Historiae” előhangjául szolgáló rövid műben, a megszemélyesített Filozófia és História párbeszédében.¹ Jelen dolgozatomat is ugyanazokkal a bevezető gondolatokkal indíthatom, mint korábbi cikkemet. Minden irodalmi alkotás magában hordoz valami egyedit, s valamit, ami a hagyományhoz köti. A középgörög irodalomban a hagyomány jelentősége különösen meghatározó. A ma alapvetőnek tekintett bizánci irodalomtörténeti kézikönyv szerzője, Herbert Hunger nem ok nélkül hangsúlyozza az antik tradíció hatásának döntő szerepét mind kétkötetes monografikus feldolgozásának műfajonkénti fejezeteiben, mind a kérdést elvi síkon tárgyaló értekezésében.² Az, ami általában igaz a bizánci írástudók alkotásaira vonatkozóan, vagyis a szoros-kötődés az antik előzményekhez és előképekhez, az fokozottan érvényes Theophylaktos Simokatés oeuvre-jére. Az ő rendkívüli affinitása a retorikához és túlságosan cizellált és túldíszített fogalmazása ugyanis az átlagnál is többet merít a példaképnek tekintett nagy görög elődök mondanivalójából és kifejezőeszkincéből.

1. Először Hésiodos hatásának a korábbi kutatásban kimutatottnál szélesebb körű érvényesülését vélem bizonyíthatónak a bizánci szerző életművében. Hogy Theophylaktos Simokatés ismerte Hésiodos „Munkák és napok” című tankölteményét, ez az Ἐπιστολαὶ ἠθικαὶ ἀγροικικαὶ ἐταιρικαὶ³ 17. levele alapján biztosnak tekinthető. Az antik

¹ TH. OLAJOS, Contribution à la question des réminiscences classiques chez Théophylacte Simocatta (Théophylacte et Callimaque): Byzance et ses voisins. Mélanges à la mémoire de Gyula Moravcsik à l'occasion du centième anniversaire de sa naissance. Rédigé par TH. OLAJOS = Opuscula Byzantina IX.). Szeged 1994, pp. 41—47; OLAJOS T., Adalékok Theophylaktos Simokattés klasszikus előképeinek kérdéséhez: AntTan 39 (1995) pp.127—132.

² H. HUNGER, Die hochsprachliche profane Literatur der Byzantiner. I—II. München 1978; H. HUNGER, On the Imitation (Μίμησις) of Antiquity in Byzantine Literature. Dumbarton Oaks Papers 23—24 (1969—1970) pp. 15—38.

³ Mérvadó kiadása: Theophylacti Simocatae Epistulae. Edidit Ioseph ZANETTO. Leipzig 1985.

⁴ Op. cit. pp. 10—11.

irodalomban két olyan helyet ismertünk, ahol a megszemélyesített Igazságosságnak, Dikének „Parthenos” azaz „Szűz” az epitheton ornansa. Az egyik ilyen passzus Aischylos „Heten Thébai ellen” című tragédiájának 662—663. sora.⁵ Itt arról van szó, hogy Diké hívatott igazságot tenni abban a kérdésben, vajon Eteoklést vagy Polyneikést illeti-e inkább a Thébai feletti uralom. A másik idetartozó költeményrészlet a hésiodosi „Erga kai hémerai” 256. verse.⁶ Itt a költő arról beszél, hogy Diké tisztelte az igazságosztó Zeus büntetését ráirányítani a megvesztegetés hatása alatt igazságtalanul ítélkező királyokra. Nos, Theophylaktos említett 17. epistolájában a paraszt Lophón azt panaszolja, hogy Sósistratossal perbe keveredett, és a bírászkodó Leukippos Sósistratos aranyától megvesztegetve igazságtalan ítéletet hozott Lophón kárára szóló döntésével. Az elmondottak nyomán vitathatatlan, hogy Simokatés szeme előtt az adott irodalmi levél megírásakor nem Aischylos verssora lebegett (még ha egyébként ismerte is a „Heten Thébai ellen” c. tragédiát), hanem Hésiodosnak saját témájával azonos mondanivalójú részlete.

Hésiodos tankölteménye a kézirati hagyomány tanúsága szerint nem csak kiragadott részleteket tartalmazó szemelvénygyűjtemények válogatásából volt ismeretes az olyan jól képzett és olvasott bizánci frástudók előtt, mint amilyenek Theophylaktost tekinthetjük, hanem minden bizonnal a művet a maga egészében olvashatták.⁸ Így feltétlenül igazat adhatunk Simokatés irodalmi levelei („Epistolae morales rusticae amatoriae”) kritikai kiadójának, Zanettónak, aki a már idézetten kívül még három passzus esetében jelzi, hogy a bizánci szerzőnél Hésiodos-reminiscenciával állunk szemben.⁹ A 8. epistola arra mutat rá, hogy átok a rossz szomszéd, s ebben az összefüggésben a μέγα κακόν ... γείτων szavakat használja a 7. századi szerző, ami erősen összecseng a „Munkák és napok” 346. sorának a kezdetével: Πῆμα κακός γείτων. A 35. theophylaktosi levélben egyebek mellett szó van az ekevonó szarvasmarháról és arról a kárról, amit a szántás kellő időben történt elvégzésének az elmulasztása okoz. Idetartozó fordulatok: ἀροτήρα βοῦν, ἀροτήρας βόας, καιρὸς τῶν ἀρότρων ... παρῶχηκε. Hésiodosnak ugyanezt a témakört érintő soraiban (Erga 405, 409) részben azonos, részben hasonló szintagmák állanak: βοῦν τ' ἀροτήρα, ὠρη παραμειβηται. Csak tartalmi és nem kifejezésbeli az egyezés Simokatés 73. levelének az eleje és a hésiodosi tanköltemény 524—525. sorai között. Mégis alighanem igaza van Zanettónak, amikor feltételezi, hogy a főforrás, Aelianus (De natura animalium I 27) mellett Hésiodos megfelelő helye is ott lebeghetett a bizánci szerző szeme előtt a zord télben saját tagjait felfaló polip említésekor.

Már kevésbé megalapozott egyértelműen Hésiodos-reminiscenciáról beszélni Theophylaktos ama leveleinél, amelyeknek témái csak távolról emlékeztetnek a „Erga kai hémerai” egy-egy gondolatára. Ilyen, általánosságban mozgó tárgykör-egyezések Sandro

⁵ εἰ δ' ἡ Διδὸς καὶς παρθένος Δίκη παρῆν | ἐργοῖς ἐκείνου καὶ φρεσὶν...

⁶ Ἡ δὲ τε παρθένος ἐστὶ Δίκη, Διδὸς ἐκγεγαυῖα...

⁷ Erre utal az egybecsengés Theoph. Sim. Epist. 82. 17. sora és Aeschylus, Septem 758. verssora között. Cf. ZANETTO, op. cit. pp. 43, 68.

⁸ A fennmaradt kódexek nagy száma egyértelműen tanúskodik Hésiodosnak Bizáncban is továbbélő népszerűségéről; vö. a mérvadó kiadás ismertetését a kézirati hagyományról: Hesiodi carmina. Edidit A. RZACH, Lipsiae 1913 (Repr. 1992).

⁹ Op. cit. pp. 5, 21, 39.

Leanza idevágó tanulmánya¹⁰ szerint a következők: az isteneknek szóló áldozatbemutató elmulasztása miatt érik a parasztokat gyakran károk,¹¹ a szomszéddal való jó vagy rossz viszony meghatározó módon kihat a gazdaember boldogulására,¹² a szegénység lélekemésztő dolog,¹³ kívánatos, hogy az óvatlan beszédőtől tartózkodjon az ember,¹⁴ a jó házőrző kutya hasznos jószág¹⁵; ilyen egyezés lehet az is, amikor Simokatés felidézi a meleg évszakban a fákon ülve ciripelő kabóca képét.¹⁶ Persze, ha egyszer biztosnak tekinthető, hogy Simokatés ismerte az askrai dalnok tankölteményét, akkor teljesen elutasítani azt a feltételezést sem lehet, miszerint egyik-másik esetben mégiscsak a Hésiodosra való emlékezés is ott munkált a bizánci író tudatában, amikor „epistola rustica”-it fogalmazta.

Mindenesetre a Zanetto és Leanza összeállításában az antik költő és a bizánci író szövegei között felmutatott párhuzamosság feltétlenül indokolttá és megalapozottá teszi, hogy most a theophylaktosi „Historiae”-ben is Hésiodos-reminiszcenciára ismerjek, holott az eddigi szakirodalom máig csakis az „Epistolae”-ben és a „Quaestiones naturales”-ben találta fellelhetőnek az ilyen irodalmi rokonságot.

Theophylaktos történeti műve II. könyvének 14. fejezetében egy kemény harcokban edzett idős katonát szólaltat meg, aki bátor helytállásra buzdítja bajtársait a Trákiáig előrenyomult avar csapatokkal szemben. A történetíró a szónokiskolában elsajátított retorika szabályai szerint építi fel a hőse szájába adott parainézist. A buzítóbeszédnek a hatáskeltés csúcspontjaként elhangzó zárószavai azt mondják ki, hogy az ἀρετή-hez vezető út a magasba visz (ὕψηλόν), nehéz felkapaszkodni rajta (δύσωντες), a közönséges ember számára nem is járható (τοῖς πολλοῖς οὐ μετόν), mert ellentéte, a hitványság erősebbnek bizonyul (διὰ κακίας ισχυόν).

Ami az egyes szavakat illeti, nem sok az egyezés Theophylaktos kérdéses passzusa és a hésiodosi mű híres részlete (287—292 sorai)¹⁷ között. Mindössze az erény, ἀρετή és a hitványság, κακία ~ κακότης szavak azonosak, illetőleg csengenek szorosán össze a két szövegben. Különbözik a metaforát, miszerint egy fáradsággal teli meredek út tetején juthat el az ember az erényhez, más-más nyelvi formába öltözteti a két író. Hésiodosnál a költői kép hosszan, részletesen színeztet; az út például kétszer is szerepel a megfogalmazásban (ὁδός, οἶμος). Theophylaktos ezzel szemben feszes tömörséggel kap meg, az út képzetét például

¹⁰ S. LEANZA, Citazioni e reminiscenze di autori classici nelle opere di Teofilatto Simocatta. Studi classici in onore di Q. Cataudella II. Catania 1972, pp. 573—590 (a továbbiakban: Leanza).

¹¹ Hes. Op. 335—341 ~ Theoph. Sim. Epist. 2.

¹² Hes. Op. 343—360 ~ Theoph. Sim. Epist. 11., 23., 35., 47., 53., 65., 74 (7 levél!).

¹³ Hes. Op. 717 ~ Theoph. Sim. Epist. 29, 6—13.

¹⁴ Hes. Op. 719—723 ~ Theoph. Sim. Epist. 67, 5—7; 70, 4—5.

¹⁵ Hes. Op. 604—605 ~ Theoph. Sim. Epist. 65., 83.

¹⁶ Hes. Op. 582—584 ~ Theoph. Sim. Epist. I. Lásd még Theoph. Sim. Quaestiones naturales 12—13: Teofilatto Simocata, Questioni naturali. A cura di Lidia MASSA POSITANO. Napoli 1965 (a továbbiakban: Massa Positano), pp. 30—31.

¹⁷ Τὴν μὲν τοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἐλέσθαι
ἠηιδίως· λεῖη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει·
τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτὰ θεοὶ προπάροιδεν ἔδηξαν
ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ θρηῖος οἶμος ἐς αὐτὴν
καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
ἠηιδίη δὴ ἔπειτα πέλει, χαλεπή περ εὐοῦσα.

csak a δύσωντες melléknévbe rejtve idézi olvasója elé; a szó ugyanis a bizánci irodalmi nyelvben Lampe szótárának¹⁸ hiteles tájékoztatása szerint „nehezen megmászható” („hard to climb”) jelentésű. Ám ez a körülmény nem mond ellent Simokatés átstilizálási gyakorlatának, amely más helyt sem mindig az előkép szövegének a bővítésével, hanem adandó alkalommal annak éppen a tömörítésével igyekszik a hatást fokozni. Van erre példa ott is, ahol biztosan ismerjük a mintát, Iohannes Epiphaniensis elbeszélését és történetírónk arról készített átfogalmazását.¹⁹ Hadd idézzek itt most egy jellegzetes esetet. Az epiphaniai szerző ezt írja: μάχην ἰσχυρὰν γενέσθαι συμβέβηκε.²⁰ Theophylaktos tömörítésében ugyanez a felére rövidül: γίνεται συμπλοκή.²¹ S a példák sora még folytatható.²²

Összegezve az eddigieket: Simokatés főleg az „Epistolae morales” tanúsága szerint jól ismerte Hésiodos tankölteményét és szívesen szőtt belőle vett reminiscenciákat saját írásaiiba. Hogy előképéül szolgáló szöveget tömörítéssel stilizál át szerzőnk, erre is van kétségtelen példa. Így minden amellett szól, hogy az „areté”-hez vezető meredek, fáradsággal megjárható út metaforáját az askrai költőtől vette át a bizánci író, amikor történeti műve egyik katonahősenek a szájába harca buzdító beszédet adott. Igaz, ez a költői kép Simonidés 74. töredékében is felbukkan.²³ Ám őt mindmáig senki sem találta bármiféle Theophylaktos-hely előképének. Továbbá a kérdéses fragmentumban nem szerepel a κακία ~ κακότης az ἀρετή ellentétéként, mint ahogy az Simokatésnél és Hésiodosnál egyként megjelenik. Így Simonidés-reminiscenciáról aligha beszélhetnénk az adott összefüggésben. Ezzel szemben szinte biztos, hogy az „Erga kai hémerai” sorai ott lebegtek a 7. századi történetíró szeme előtt, amikor az erényhez vezető meredek út szónoki metaforájával élt.

2. A következő lírikus, akinek a hatását felfedezhetni vélem Theophylaktos történeti művében, Tyrtaios.

Iustinianos, Germanos fia, a Sassanida Perzsia ellen harcoló bizánci seregek főparancsnoka 575 nyarán a meliténéi csata előtt készül az ütközetre. Theophylaktos (Historiae III 13) erről szólva egy hosszú, harci helytállásra buzdító beszédet ad hőse szájába. Ennek java része olyanféle rétoriskolai példatár hatását mutatja, amilyen Ióannés Stobaios antológiája²⁴ a maga jellegzetes fejezetcímeivel, mint Ἐπαινος τόλμης, Περὶ

¹⁸ G. W. H. LAMPE, *A Patristic Greek Lexicon*. Oxford 1978, p. 392.

¹⁹ Theophylaktos és a főforrásául szolgáló Epiphaniai János művének ránk maradt részleteit minüciózus vizsgálat során vettem egybe a következő munkámban: TH. OLAJOS, *Les sources de Théophylacte Simocatta historien (=Byzantina Neerlandica 10.)* Leiden — New York — Kobenhavn — Köln 1988, pp. 14—32.

²⁰ Ioannes Epiphaniensis, fr. 3. p. 379,3—4 edidit L. DINDORFIUS, *Historici Graeci minores (a továbbiakban: Dindorf)*. Vol. I., Lipsiae 1870.

²¹ Th. Sim. Hist. III 10, 4 p. 130,8—9 edidit C. DE BOOR, *Theophylacti Simocattae Historiae*. Editionem correctiorem curavit ... P. WIRTH. Stutgardiae 1972 (a továbbiakban: de Boor—Wirth).

²² Ld. pl. Ioann. Epiph. p. 379,6—7 DINDORF ~ Th. Sim. Hist. p. 130,10—11 DE BOOR—WIRTH; Ioann. Epiph. p. 379, 24—26 DINDORF ~ Th. Sim. Hist. pp. 130, 26—131, 1 DE BOOR—WIRTH; Ioann. Epiph. p. 380, 13—15 DINDORF ~ Th. Sim. Hist. p. 131, 16—17 DE BOOR—WIRTH.

²³ τὰν Ἀρετὰν ναίειν δυσσάμβάτοισ' ἐπὶ πέτραις | ...χῶρον ἄγνων ἀμφέπειν· | οὐδὲ πάντων βλεφάροισι θνατῶν | ἔσποκος, ὡι μὴ δακέθυμος ἰδρῶς | ἐνδοθεν μόλῃ, | ἱκῆι τ' ἐς ἄκρον ἀνδρείας; *Poetae melici Graeci*. Edidit D. L. PAGE, Oxford 1962, p. 298 (Clemens Alexandrinus, *Stromata* IV 7, 48; cf. Theodoretus, *Graecarum affectionum curatio* XII 46).

²⁴ Ioannis Stobaei *Anthologii libri duo posteriores*. Rec. O. HENSE. Vol. I., II. Berolini 1894, 1909.

ἀνδρεία, Περὶ πολέμου. S ismerve a spártai harci erények különleges presztízsét az antik közgondolkodásban és irodalomban, valamint Tyrtaios megkülönböztetett szerepét eme erények költői megszólaltatásában, az sem lephet meg bennünket, hogy a szónoklat egyik leghangsúlyosabb imperatívusa a katonákhoz a „λακωνίσατε”, „legyetek lakónok”,²⁵ és egyebekben olyan tartalmú a lelkesítés, mint Tyrtaiosé volt egykoron.²⁶ Rendületlenül szembe kell szállni az ellenséggel,²⁷ a megfutamodás²⁸ illetőleg a háton való sebesülés szégyenletes,²⁹ zárt sorban egymás mellett, egymásért is verekedve kölcsönösen mentheti magát és bajtársait a katona.³⁰ A hősi halál dicsőséges.³¹ Különbön fiatalon dicsőséggel meghalni nem is olyan nagy csapás, a hősi halál nem egyéb mint hosszú álom, szabadulás a terhes öregségtől.³² A masszív tartalmi egyezés a Simokatés fogalmazta szónoklat és a tyrtaiosi költemények között olyan beszédes, hogy önmagában is reminiszcenciának minősülhetne. Ám nem kell beérmünk csupán ennyivel. Egy helyt a tartalmon túlmenően a nyelvi kifejezés is annyira egyezik, amennyire ez a biztosan ismert előképek theophylaktosi átírásának az eseteiben gyakran megfigyelhető. Μῆδὲ φιλοψυχεῖτε, szólítja fel akár az élet feláldozására is a lakón ifjakat a költő,³³ s ezzel szemmel láthatóan összecseng a bizánci szónokiskola tanítványának valamivel körmönfontabb stílusában ugyanaz a felszólítás: Μῆ πάθητέ τι φιλοσωμάτων ψυχῆς.³⁴

3. S Simokatés nemcsak Tyrtaios gondolatait — és részben szavait — használja fel a spártai katonai erényeket magasztaló antik tradícióból, hanem merít az idevágó egyéb irodalmi anyagból is. Így hangsúlyozza, hogy a bátor katona úgy vigyázzon pajzsára, mint szívének legdrágább kincsére.³⁵ Ennek az erkölcsi parancsnak közismert előképe a plutarchosi „Apophthegmata Laconica” („Lacaenarum apophthegmata”) 16. bekezdésében szereplő spártai anya, aki gyermekének ezekkel a szavakkal adta oda pajzsát: „Fiam, ezzel vagy ezen”.³⁶

²⁵ Theoph. Sim. Hist. p. 138, 2 (ed. DE BOOR—WIRTH).

²⁶ Tyrtaiost az alábbi kiadás fragmentum- és sorszámaival idézem: Poetarum elegiacorum testimonia et fragmenta. Ediderunt B. GENTILI et C. PRATO. Pars Prior. Leipzig 1988.

²⁷ Theoph. Sim., Hist. p. 135,26—136,2; 137,3—4 et 28—30; 138,20—22 (ed. DE BOOR—WIRTH) ~ Tyrtaeus fr. 6, 13;

²⁸ Theoph. Sim., Hist. p. 138,3—4 (ed. DE BOOR—WIRTH) ~ Tyrtaeus fr. 7, 16; 9,17.

²⁹ Theoph. Sim., Hist. p. 136, 11 et 28—30 (ed. DE BOOR—WIRTH) ~ Tyrtaeus fr. 8,17—20; 9,23—26.

³⁰ Theoph. Sim., Hist. p. 135,24 (ed. DE BOOR—WIRTH) ~ Tyrtaeus fr. 7, 15; 8,11—14.

³¹ Theoph. Sim., Hist. p. 138,4—5 cf. 137,2—3 (ed. DE BOOR—WIRTH) ~ Tyrtaeus fr. 6,1 et 14; 7,30; 9,23—24.

³² Itt tanulságos szem előtt tartani azt a harcra buzdító beszédet is, amelyet Theophylaktos Simokatés (Hist. V 5,5—15) Domestianos meliténéi püspök szájába ad; a főpap azokhoz a bizánci katonákhoz szól, akiknek a feladata 591-ben Chosroés perzsa nagykirályt az uzurpátor Barammal szemben trónjára visszasegíteni. Lásd Theoph. Sim. Hist. pp. 136,11—14; 195,22—196,6 (ed. DE BOOR—WIRTH) ~ Tyrtaeus fr. 7, 27—30 cf. 8, 5—6 et 9, 23—34.

³³ Tyrtaeus fr. 7, 18.

³⁴ Theoph. Sim., Hist. p. 136, 10—11 (ed. DE BOOR—WIRTH).

³⁵ Theoph. Sim., Hist. pp. 137, 30—138,1 cf. 137, 3 (ed. DE BOOR—WIRTH).

³⁶ Plutarchus, Moralia. Vol. II. Rec. W. NACHSTÄDT—W. STEVEKING—J. B. TITCHENER. Leipzig 1971, pp. 221—222: „Ἀλλή προσαναδιδοῦσα τῷ παιδί τὴν ἀσπίδα καὶ παρακαλουμένη „τέκνον” ἔφη, „ἢ ταῦταν ἢ ἐπὶ ταῦτας”.

Félreismerhetetlen a spártai hősi helytállás leghíresebb epigrammába foglalt emlékének a reminiszcenciája is Theophylaktosnál, s tudomásom szerint erre sem hívta fel senki a figyelmet. Leonidast és bajtársait, akik Thermopylainál utolsó csepp vérükig tartották állásaikat a perzsa túlerővel szemben, a csatatéren egy kőbe vésett disztichon ünnepelte:

ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε
κειμένα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

A felirat megkapó végszavai szerint a hős harcosok a lakedaimónok rendeleteinek engedelmeskedve, ῥήμασι πειθόμενοι fekszenek örök nyughelyükön.³⁷ Biztosan nem véletlen, hogy a bizánci szerző fogalmazta hadvezéri buzdítás első mondata³⁸ ugyanezt visszhangozza: „Rómaiak, a nap — a csata napja — akkor vezet jóra, ha engedelmeskedtek a parancsoknak, a rendeleteknek”: εἰ πειθοείητε ῥήμασιν.

4. Feljebb a 32. jegyzetben már utaltam arra, hogy Simokatés Dometianos meliténéi püspököknek a döntő összecsapásra készülő bizánci sereg előtt elmondott szónoklatába egyik motívumként beleszővi az ifjan illetőleg javakorban bekövetkező hősi halál vállalására való buzdítást is. Azzal érvel, hogy így az öregség csapásait nem kell elszenvednie a férfiúnak. Ez a gondolat — a megöregedésnél jobb a korai halál — az antik görög irodalomban legmarkánsabban Mimnermos elégiáiban kap hangot. S a teljes tartalmi (lényegi) azonosságon túl annyi az egyező avagy szorosán egybecsengő szó is Theophylaktos történeti művének négy sorában³⁹ illetőleg Mimnermos töredékeiben,⁴⁰ hogy fel kell tételeznünk az elégiáíró közvetlen ismeretét a bizánci historikusnál. Ime a feltűnően összecsengő szavak: Theoph. θανάτου ~ θανάτου Mimn. fr. 1,2; 11,2 θανάτοιο; 8,7
Theoph. γηράσκειν ~ γῆρας Mimn. fr. 1,2 et 5; 7,6 et 10 γῆρας fr. 8,6
Theoph. νόσων ~ νοῦσον Mimn. fr. 8,15 νοῦσων fr. 11,1
Theoph. ἦβης ~ ἦβης Mimn. fr. 7,4; 8,3 et 7 ἦβη fr. 1,4
Theoph. τεθνάναι ~ τεθναίην Mimn. fr.7,2 τεθνάμεναι fr. 8,10

5. Theophylaktos Simokatés három fiatalkorában írt⁴¹ és rövidebb lélegzetű művére vonatkozóan van új vagy viszonylag új részletesebb összállítás az antik citátumokról és reminiszcenciákról.⁴² Történelmi művére vonatkozóan azonban Sandro Leanza ilyen tárgyú cikke jelenti a tudomány utolsó szavát.⁴³ Nos az, hogy három lírikusnak, Hésiodosznak, Tyrtaiosnak és Mimnermosnak a theophylaktosi visszhangjára jelen frásomban rámutattam,

³⁷ Hérodotos VII 228.

³⁸ Theoph. Sim., Hist. p. 135,21—22 (ed. DE BOOR—WIRTH).

³⁹ Hist. p. 195, 21—24 ed. DE BOOR—WIRTH.

⁴⁰ Mimnermost GENTILI—PRATO kiadásának fragmentum- és sorszámaival idézem; vö. 26. jegyz.

⁴¹ Erről ld. pl. T. OLAJOS, Données et hypothèses concernant la carrière de Théophylacte Simocatta: Acta Classica Universitatis Scientiarum Debreceniensis XVII—XVIII. Debrecini 1983, pp. 40—41.

⁴² *Questioni naturali*. A cura di L. MASSA POSITANO. Napoli 1965; *On Predestined Terms of Life*. Greek Text and English Translation by Ch. GARTON and L. G. WESTERINK. Buffalo 1978; *Epistulae*. Ed. I. ZANETTO. Leipzig 1985.

⁴³ Ld. a 10. jegyzetet.

önmagában szerény eredmény. Ha mégis úgy vélem, hogy talán nem feleslegesen nyomoztam ebben az irányban klasszikus előképek után, akkor ez azért van így, mert Leanza éppen a hellén líra műfajának egyetlen képviselőjét sem említi szerzőnk példaképei, modelljei között. Ennyiben feltétlenül úttörést jelent felfedezésem Simokatés, a historikus frói arculatának a megrajzolásában.